

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ

УДК 376.3

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.1.2>

О. П. Бартош

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та соціальної роботи
Ужгородського національного університету

БАГАТОФАКТОРНІ МОДЕЛІ ОБДАРОВАНОСТІ: ДО ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ ПРИРОДИ ОБДАРОВАНОСТІ

Тенденції розвитку освітніх систем зумовлюють необхідність трансформації змісту освіти. На сучасному етапі науковці активно вивчають традиційні та інноваційні здобутки розвинених країн світу. Статтю присвячено узагальненню концептуальних моделей обдарованості, які набули значення в дослідженнях обдарованості як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. У науковій розвідці охарактеризовано: трикільцеву модель обдарованості Дж. Рензуллі, згідно з якою обдарованість – це взаємодія між трьома характеристиками: інтелектуальними здібностями, вищими за середні, креативністю та мотивацією до виконання завдання за сприятливих умов навчання; модифіковану модель Д. Фельдх'юсена з такими складниками обдарованості, як: інтелектуальні здібності, вищі за середні, креативність, наполегливість, позитивна «Я – концепція»; модель обдарованості А. Танненбаума, відповідно до якої обдарованість – це взаємодія між п'ятьма характеристиками, такими як: загальні та спеціальні здібності, спеціальні характеристики неінтелектуального характеру, що співвідносяться з конкретною сферою спеціальних здібностей (вольових), стимулююче оточення, що відповідає розвитку цих здібностей (зокрема, родина, школа, друзі тощо), випадкові чинники (опинитися в потрібному місці в потрібний час); теорію множинного інтелекту Г. Гарднера; тріадні моделі обдарованості Р. Стернберг та М. Чіксентміхайї; концептуальну модель обдарованості Д. Ейр, яка доводить, що обдарованість – це результат чотирьох складників, виражених у такій моделі: потенціал + сприятливі обставини + підтримка + мотивація = високі досягнення (обдарованість). Виявлено, що загалом обдарованість уявляють як систему, що охоплює такі складники: 1) ядро обдарованості: здібності на рівні, вищому за середній; креативність; спрямованість до певного виду діяльності; 2) чинники, що впливають на рівень прояву (реалізації) основних компонентів ядра обдарованості: спадкові дані, середовище, виховні впливи, досвід виконуваної діяльності, особливості емоційно-вольової сфери, наявність системи цінностей, випадковість.

Ключові слова: інтелектуальні здібності, креативність, модель, мотивація, обдарованість.

Постановка проблеми. Проблема обдарованості в наш час стає дедалі актуальнішою. Це насамперед пов'язано з потребою суспільства в неординарних творчих особистостях. Раннє виявлення, навчання і виховання обдарованих дітей є одним із головних завдань удосконалення системи освіти. Важливо, щоб індивіди, наділені певним особливим даром, мали змогу розкрити і використати його з метою самоствердження, правильного вибору професії [1]. В Україні наразі простежується низка проблем у професійній освіті фахівців, умотивованих і здатних до роботи з обдарованими дітьми. Основою формування компетентності таких учителів має стати сучасна теорія обдарованості, яка буде творчо трансформована ними в процесі ідентифікації проявів обдарованості в дітей і створення сприятливих умов для розвитку індивідуальних потенціалів здібних і талановитих учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Численні публікації у психолого-педагогічній науковій літературі свідчать про зростання інтересу до цієї проблеми. Важливими для вивчення залишаються теоретичні концептуальні положення щодо організації навчання обдарованої молоді, зокрема систематизовані й узагальнені критерії відбору обдарованих дітей; розробка діагностичних методик обдарованості; методики забезпечення комунікативного компонента навчання. Окреслена тематика знайшла своє відображення у дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Так, різні аспекти роботи з обдарованою молоддю в деяких державах світу висвітлено у працях О. Антонової (країни Європи) [2], І. Волощука та Н. Поліхун (Німеччина) [3], М. Міленіної та Н. Соколовської (Ізраїль, Велика Британія) [4] тощо. Упродовж останніх років значно зростає інтерес науковців до проблеми

роботи з обдарованими дітьми та молоддю: вітчизняних (О. Бевз [5], А. Біда [6], П. Тадеєв [7], Ю. Пивовар [8], Н. Теличко [9], Л. Чухно [10]), зарубіжних (С. Кедволледер [11], Н. Поморцева [12], Н. Сельдинська [13], С. Цветкова [14], Ю. Філліпс [15], Т. Хьюстон [16], С. Цімліх [17]).

Мета статті – охарактеризувати багатофакторні моделі обдарованості. **Методи дослідження:** аналіз і синтез наукової літератури (для уточнення ключових понять дослідження), систематизація (з метою виявлення наявних наукових підходів до вирішення проблеми), теоретичне узагальнення (для формулювання підсумкових положень і висновків).

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розробки проблеми обдарованості характеризується створенням так званих факторних моделей обдарованості, серед яких є моделі як західних (Дж. Рензуллі, Ф. Монкса, П. Торранса, Д. Фельдх'юсена та інших), так і вітчизняних (О. Матюшкіна, В. Моляко, О. Кульчицької, О. Музики та інших) учених. Для кращого розуміння проблеми дослідження розглянемо різні моделі обдарованості.

Однією з найпопулярніших сучасних західноєвропейських моделей обдарованості є *трикільцева модель обдарованості Дж. Рензуллі* (J. Renzulli) [18], провідного фахівця у сфері обдарованості. Ця модель була прийнята та адаптована у більшості країн світу, вчені яких займаються дослідженнями обдарованості і підтримкою обдарованої молоді. Обдарованість розглядається як взаємодія між трьома основними характеристиками: інтелектуальними здібностями (вищими за середні), креативністю та мотивацією до виконання завдання за сприятливих умов навчання. Важливе значення надається сприятливому оточенню та ерудитії обдарованого індивіда (рис. 1).

Рис. 1. Трикільцева модель обдарованості Дж. Рензуллі

Дж. Рензуллі (J. Renzulli) та С. Піс (S. Reis) [19] доводять, що жодна з характеристик окремо не визначає обдарованості. Лише взаємодія трьох параметрів продукує визначні досягнення (рис. 2).

Розкриваючи суть обдарованості як природного явища, Дж. Рензуллі (J. Renzulli) особливу увагу зосередив на питанні важливості соціально-педагогічної роботи з розвитку обдарованості. Поняття «обдарованість» було змінено автором на «потенціал», що засвідчує універсальність цієї моделі для розробки системи підтримки обдарованих і «звичайних» дітей. Ця модель, зокрема, заперечує теорію, що потенційні можливості обдарованих дітей можуть бути реалізовані через пришвидшення засвоєння матеріалу, розрахованого на дітей із середніми можливостями [20, с. 37].

Ф. Монкс (F. Mönks) запропонував мультифакторну модель обдарованості [21]. Учений вводить поняття «виняткові здібності», залишаючи «мотивацію» та «креативність». Поняття «виняткові здібності» характеризує зовнішню сторону обдарованості, «мотивація» орієнтована на завдання, а «креативність» – це риса, необхідна для творчості. Окрім цього, дослідник проблеми додає до моделі трикутник: «сім'я», «школа», «однорічкі, друзі». (рис. 3).

Інша модифікована модель була запропонована Д. Фельдх'юсеном (J. Feldhusen) [22]. У його варіанті вже чотири складники обдарованості: інтелектуальні здібності, вищі середніх, креативність, наполегливість, позитивна «Я – концепція». Дослідник надає значення загальним здібностям, проте виокремлює спеціальні здібності із загальних, включаючи креативність до цієї категорії. Учений вважає, що модель Дж. Рензуллі має бути доповнена *Я – концепцією* та *самоповагою* обдарованого індивіда, тому наполягає не лише на розвитку інтелектуально-творчого потенціалу, а й на формуванні позитивної *Я – концепції* та *високої мотивації* (рис. 4).

А. Танненбаум (A. Tannenbaum) [23] запропонував п'ятифакторну модель обдарованості, в якій, окрім видатних інтелектуальних і спеціальних творчих якостей, вводить такий фактор, як оточення, що впливає на розвиток обдарованості. Автор виокремлює загальні та спеціальні здібності, спеціальні характеристики неінтелектуального характеру, що співвідносяться з конкретною сферою спеціальних здібностей (вольових), стимулююче оточення, що відповідає розвитку цих здібностей (родина, школа, друзі тощо), випадкові чинники (опинитися в потрібному місці в потрібний час). У цій моделі загальні здібності мають бути високими, але не обов'язково екстраординарними. Ця модель демонструє важливість оточення обдарованої дитини щодо реалізації нею здібностей, де автор визначає родину та друзів як підтримуючий (стимулюючий) фактор і випадкові зовнішні обставини, які можуть надати нові можливості для реалізації здібностей (рис. 5).

ІНТЕЛЕКТУ- АЛЬНІ ЗДІБНОСТІ ВИЩЕ СЕРЕДНЬОГО	<ul style="list-style-type: none"> – великий словниковий запас; – різнобічні інтереси; – гарна пам'ять; – логічні відповіді на запитання; – читання енциклопедичної літератури; – допитливість; – часті запитання «чому?»
КРЕАТИВНІСТЬ	<ul style="list-style-type: none"> – захоплення малюванням; – розвинене почуття гумору; – допитливість; – продукування нових ідей; – впевненість у висловлюванні власної думки; – розвинена фантазія; – адекватне сприйняття відмінності від інших; – комунікабельність
МОТИВАЦІЯ	<ul style="list-style-type: none"> – швидке і легке опанування навичок та вмінь; – власна думка за будь-яких обставин; – прагнення до досконалості; – захоплення власно вигаданим завданням; – здатність сприймати справедливую критику; – небайдужість до моральних цінностей; – демонстрація впевненості у власних силах

Рис. 2. Характеристика обдарованості за трикільцевою моделлю Дж. Рензуллі

Рис. 3. Мультифакторна модель обдарованості Ф. Монкса

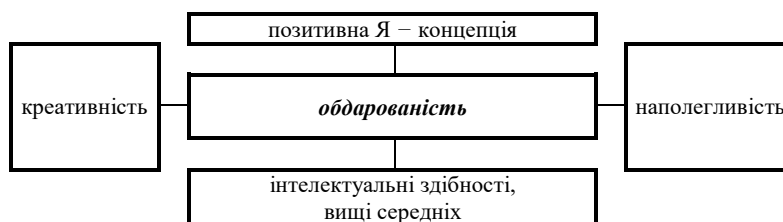

Рис. 4. Концептуальна модель обдарованості Д. Фельдх'юсена

Рис. 5. П'ятифакторна модель обдарованості А. Танненбаума

Іншу концептуальну модель обдарованості – *теорію множинного інтелекту* – запропонував Г. Гарднер (H. Gardner) [24], яка одразу похитнула глибоко укорінені погляди на природу обдарованості. Автор теорії досліджує множинні здібності людини і шляхи їх ідентифікації та врахування в навчальному процесі. Г. Гарднер відхиляє тести IQ у визначенні обдарованості, вважаючи, що вони засвідчують результат навчання та соціальний стан людини. На думку вченого, інтелект – поняття багатогранне, складниками якого є логічне й абстрактне мислення, прийняття складних ідей, планування, вирішення проблем, здатність до швидкого навчання. Г. Гарднер заперечує традиційну теорію спадковості обдарованості та розуміє обдарованість як здібності, поділяючи їх на три види: 1) здатність створювати ефективний продукт, який цінується в певній культурі; 2) набір умінь, що уможлиблює вирішення людиною проблем, які виникають у житті; 3) потенціал для пошуку або розробки розв'язання проблеми, який передбачає оволодіння новими знаннями (рис. 6) [20, с. 41].

Р. Стернберг (R. Sternberg), не визнаючи ефективність тестів IQ, запропонував нову тріадну модель обдарованості. Автор вважає, що для творчості необхідні такі складники: інтелектуальні здібності, знання, відповідні стилі мислення, особистісні характеристики, мотивації, оточення. Ефективність тестів IQ науковець заперечував, стверджуючи, що вони тестують лише здібності пам'яті та аналізу. Він дійшов висновку, що система освіти не дає змоги розпізнати і виявити практичні та креативні здібності. Учений вважає, що обдарованість дорослої людини пов'язана з досвідом раннього дитинства. Обдарована доросла людина, на його переконання, – це та, яка досягла значних успіхів у житті, опираючись на практичний досвід. А обдарований студент – той,

хто може компенсувати слабкості своїми сильними сторонами, адаптувавшись до новизни та швидко автоматизувавши нові навички. Він вважає, що, оскільки немає єдиного виду інтелекту (розуму), немає й єдиного виду обдарованості. Обдарованість може по-різному проявлятися у різних ситуаціях. На його думку, те, що добре для обдарованого студента, є добрим і для всіх, проте за умов невідповідного методичного рівня навчання обдарованих дітей може стати елітарним [25; 26] (рис. 7).

Іншу тріадну модель обдарованості запропонував М. Чіксентміхайї (M. Csikszentmihalyi) [27]. Він вважає, що обдарованість становить взаємодію трьох основних елементів: індивідуальних талантів, домену (сфери роботи), поля (професіоналів і колег, які будуть оцінювати роботу). У своїй концепції вчений порушив проблему справедливості можливостей для всіх студентів, говорячи про те, що більш заможна родина може надати додаткову підтримку менш здібній дитині для реалізації таланту, тоді як більш здібна залишиться у класі для звичайних дітей без підтримки. Пізніше М. Чіксентміхайї змінив ставлення до обдарованості від абсолютного до відносного. Вчений звернув увагу суспільства на те, що важливо не стільки підтвердити обдарованість, скільки розвивати її та створити гнучку систему навчання обдарованої молоді, задовольнити її освітні потреби (рис. 8).

Д. Ейр (D. Eyer) вважає, що обдарованість – це результат чотирьох складників, виражених у такій моделі: потенціал + сприятливі обставини + підтримка + мотивація = високі досягнення (обдарованість) (рис. 9) [28]. Вчена ототожнює поняття «обдарованість» з «високими досягненнями», що робить цілком очевидним те, що в центрі уваги дослідників має бути розвиток майбутніх характеристик, а не виявлення вродженого «дару».

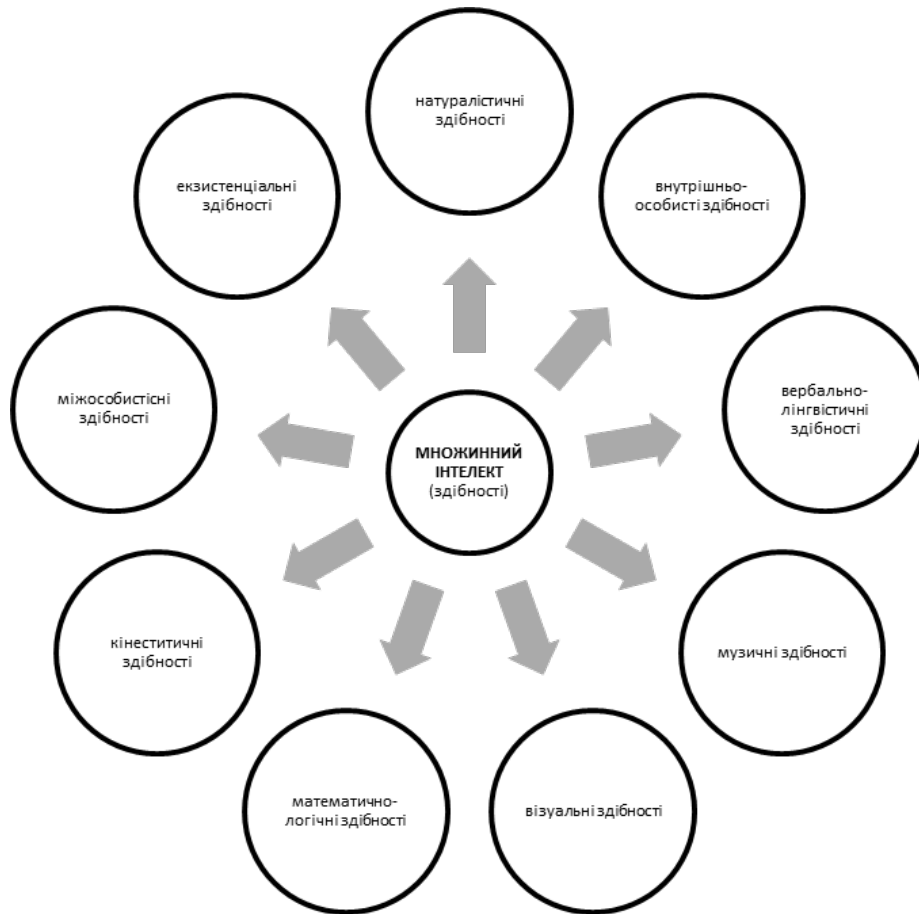

Рис. 6. Теорія множинного інтелекту Г. Гарднера

Рис. 7. Тріадна модель обдарованості Р. Стернберга

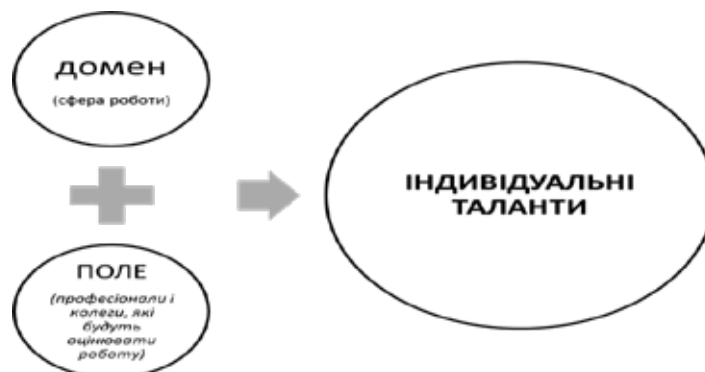

Рис. 8. Концептуальна модель обдарованості М. Чіксентміхайї

Рис. 9. Концептуальна модель обдарованості Д. Ейр

Загалом же обдарованість – це система, що охоплює такі складники [29]:

1) ядро обдарованості:

– здібності на рівні, вищому за середній, – як сукупність індивідуально-психологічних особливостей, що є умовою успішного, високоякісного виконання певної діяльності, які зумовлюють різницю у динаміці оволодіння потрібними для особи знаннями, уміннями та навичками;

– креативність – як здатність до творчого пошуку, нестандартного розв’язання завдань, що характеризується за цілою низкою параметрів (дивергентне мислення, вміння бачити проблему, здатність генерувати нові, оригінальні ідеї, відчуття витонченості організації ідей, здатність до синтезу та аналізу, швидкість мислення, розвинута інтуїція, гнучкість у мисленні та діях);

– спрямованість особистості до певного виду діяльності – як бажання працювати саме у цій сфері, отримання задоволення від діяльності, потреба постійно повертатися до неї;

2) чинники, що впливають на рівень прояву (реалізації) основних компонентів ядра обдарованості:

– спадкові дані – біофізіологічні, анатомо-фізіологічні особливості організму (задатки), які є передумовою розвитку відповідних здібностей;

– середовище – стимулююче оточення, що відповідає розвитку відповідних здібностей (родина, школа, держава тощо);

– виховні впливи – цілеспрямований розвиток здібностей за умови єдності у діяльності сім’ї, освітнього закладу, позашкільних закладів освіти;

– досвід виконуваної діяльності – включення у різні види діяльності щодо оволодіння суспільним досвідом і вмиле стимулювання активності у цій діяльності, що здатне здійснити дієвий розвиток потенційних можливостей;

– особливості емоційно-вольової сфери, які проявляються у наполегливості щодо виконання завдань, у прагненні до змагань, в упевненості у своїх силах і здібностях, повазі до інших, емпатій-

ному ставленні до людей, терпимості до особливостей інших людей, схильності до самоаналізу, толерантному ставленні до критики, готовності поділитися речами й ідеями, незалежності у мисленні і поведінці, почутті гумору;

– наявність системи цінностей, що відображається у реалістичній «Я – концепції», внутрішній мотивації, яка зумовлюється ціннісними змістами індивідуальної свідомості, самодостатністю, незалежністю від ситуативних чинників, спрямованістю у майбутнє;

– випадковість – опинитися у потрібному місці у потрібний час, зустріч із Своїм Учителем тощо.

Висновки і пропозиції. У дослідженнях із проблем обдарованості великої популярності набула трикільцева модель обдарованості Д. Рензуллі, адаптована у більшості країн світу. Відповідно до цієї моделі «обдарованість» є взаємодією трьох складників: інтелектуальних здібностей, вищих за середні (значний словниковий запас; різнобічні інтереси; гарна пам’ять; логічні відповіді на запитання; читання енциклопедичної літератури з метою отримання нової інформації; допитливість; часті запитання «чому?»), креативності (захоплення малюванням; розвинене почуття гумору; допитливість; продукування нових ідей; впевненість у висловлюванні власної думки; розвинена фантазія; адекватне сприйняття відмінності від інших; комунікабельність) та мотивації (швидке і легке опанування навичок та вмінь; власна думка за будь-яких обставин; прагнення до досконалості; захоплення власно вигаданим завданням; здатність сприйняти справедливую критику; небайдужість до моральних цінностей – добре чи погано; демонстрація впевненості у власних силах). Дж. Рензуллі (J. Renzulli) та С. Пік (S. Reis) довели, що жодна з характеристик окремо не визначає обдарованості і лише взаємодія трьох параметрів продукує визначні досягнення. Вважаємо за необхідне продовжувати дослідження питання характеристик у класифікації обдарованих осіб як відповідної точки для роздумів щодо обдарованості та таланту.

Список використаної літератури:

1. Прокопів Л. Проблема обдарованості молоді в українській та зарубіжній психолого-педагогічній літературі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2006. № 9. С. 128–132.
2. Антонова О. Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу : монографія. Житомир : Житомирський державний університет, 2005. 456 с.
3. Волощук І., Поліхун Н. Проект «Фібоначчі»: мета, завдання та шляхи реалізації. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика* : зб. наук. пр. 2012. Вип. 8. С. 252–260.

4. Міленіна М., Соколовська Н. Зарубіжний досвід підтримки обдарованості та сприяння розвитку творчих здібностей. *Інноваційні технології навчання обдарованої молоді* : матеріали міждисциплінарної науково-практичної конференції, м. Київ, 2–3 грудня 2009 р., Київ : АПН України, 2009. С. 126–130.
5. Бевз О. Педагогічна підтримка особистісного саморозвитку обдарованих підлітків у школах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Умань, 2012. 20 с.
6. Біда А. Робота творчого вчителя з обдарованими дітьми у школах США й України : навчально-методичний посібник. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2013. 115 с.
7. Тадеєв П. Теорія і практика організації навчання обдарованих школярів у США (20-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Луганськ, 2012. 40 с.
8. Пивовар Ю. Організація навчання обдарованої молоді у Німеччині другої половини ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Харків, 2011. 20 с.
9. Теличко Н. Організація навчання обдарованих молодших школярів у США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Ужгород, 2005. 220 с.
10. Чухно Л. Організація навчання обдарованих студентів у вищих технічних навчальних закладах Німеччини : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2008. 22 с.
11. Cadwallader S. The implicit theories of intelligence of English adolescents identified as gifted and talented : thesis for the Degree of PhD. UK, Coventry: The University of Warwick, 2009. 382 p.
12. Поморцева Н. Современное состояние и тенденции развития системы обучения одаренных учащихся в общеобразовательной средней школе США (последняя четверть ХХ в.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Казань, 2002. 209 с.
13. Сельдинская Н. Современные педагогические условия совершенствования воспитания и обучения одаренных учащихся в США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Казань, 2002. 169 с.
14. Цветкова С. Содержание и методика обучения одаренных детей в начальной и неполной средней школе Англии и США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Москва, 2000. 212 с.
15. Phillips E. The educational needs of gifted children : PhD thesis. UK, Coventry: The University of Warwick, 2001. 363 p.
16. Houston I. The influences of intentional mentoring on the career aspirations and educational expectations of middle school African-American adolescents participating in a college preparatory program : PhD thesis. USA, Columbia : University of South Carolina, 1999. 171 p.
17. Zimlich S. Using technology in gifted and talented education classrooms: the teachers' perspective : PhD thesis. USA, Tuscaloosa : University of Alabama, 2012. 238 p.
18. Renzulli J.S. The Three-Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model for Creative Productivity. In: Sternberg R.J. and Davidson J.E. (eds.) *Conceptions of Giftedness*. New York : Cambridge University Press, 1986. P. 53–92.
19. Renzulli J.S., Reis S.M. The Reform Movement and the Quiet Crisis in Gifted Education. *Gifted Child Quarterly*. 1991. № 35. P. 26–35.
20. Холод І. Педагогічна підтримка обдарованої студентської молоді в університетах Великобританії : монографія. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2015. 177 с.
21. Strategic Workshop: Meeting the Needs of Gifted Children and Adolescents – Towards a European Roadmap Day 1 – Monday, 26 November, 2007, Session 2. URL: <https://ru.scribd.com/document/44859847/2007-COST-Workshop-Meeting-the-Needs-of-Gifted-Children-and-Adolescents-Towards-a-European-Roadmap>.
22. Feldhusen J.F. A new conception of giftedness and programming for the gifted. *Illinois Council for the Gifted Journal*. 1986. № 5. P. 5–26.
23. Tannenbaum A.J. Giftedness: A psychosocial approach. In: Sternberg R.J. and Davidson J.E. (eds.) *Conceptions of Giftedness*. New York : Cambridge University Press, 1986. P. 21–52.
24. Gardner H. *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century*. New York : Basic Books, 1999. 292 p.
25. Sternberg R.J., Clinkenbeard P.R. The Triarchic Model Applied to Identifying, Teaching, and Assessing Gifted Children. *Roeper Review*. 1995. № 17. P. 255–260.
26. Sternberg R.J. *Successful Intelligence: How Practical and Creative Intelligence Determine Success in Life*. URL: www.teachingexpertise.com/articles/robert-sternberg-education-theories-1679.
27. Csikszentmihalyi M., Csikszentmihalyi I. Family influences on the development of giftedness. In: Bock J.R. and Ackrill K. (eds.) *The Origins and Development of High Ability*. UK, Wiley : Ciba Foundation Symposium 178, Chichester, 1993. P. 187–206.
28. Eyre D. What Really Works in Gifted and Talented Education – Taking Stock Keynote speech at NAGTY conferences Warwick and London, 2007. URL: http://www.brightonline.org.uk/what_really_works.pdf.
29. Антонова О. Обдарованість: сутність, структура, перспективи розвитку. *Актуальні проблеми психології. Проблеми психології обдарованості* : зб. наук. пр. Т. 6. Вип. 3. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2008. С. 48–51.

Bartosh O. Multifactor models of giftedness and their implications for understanding the nature of giftedness

Trends in the development of educational systems necessitate the transformation of the content of education, rethinking and studying the rich experience of foreign countries. The article is devoted to the generalization of conceptual models of giftedness, which have gained importance in the research of giftedness of both domestic and foreign scientists. Much attention has been paid to: J. Renzulli's three-ring model of giftedness, in which giftedness is seen as an interaction between three main characteristics – above-average intellectual abilities, creativity and motivation to perform a task under favorable learning conditions; J. Feldhusen's modified model with its four components of giftedness – above-average intellectual abilities, creativity, perseverance, positive "I – concept"; A. Tannenbaum's model of giftedness, according to which giftedness is considered as an interaction between five main characteristics – general abilities, special abilities, special characteristics of non-intellectual nature, related to a specific area of special abilities (volitional), stimulating environment for the abilities display – family, school, friends, etc.), random factors (be in the right place at the right time); G. Gardner's model of multiple intelligence theory; process models of giftedness after R. Sternberg and M. Csikszentmihalyi; D. Eyre's conceptual model of giftedness, which proves that giftedness is the result of four components expressed in the following model: potential + favorable circumstances + support + motivation = high achievements (giftedness). It was found that in general, giftedness can be represented as a system that includes the following components: 1) the core of giftedness: abilities at a level above average; creativity; orientation of an individual to a certain type of activity; 2) factors influencing the level of displays of main components of the nucleus of talent: hereditary data, environment, educational influences, experience in the performed activity, features of the emotional and volitional sphere, the presence of a system of values, and accident.

Key words: intellectual abilities, creativity, model, motivation, talent.